

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของการส่งเสริมทัศนสุขภาพในคนพิการโดยการเยี่ยมบ้านโดยทันตบุคลากร
และไม่ใช้ทันตบุคลากร ของอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ชื่อและนามสกุล นางสาวอัญชลี กิติวิริยกุล

วิชาเอก บริหารโรงพยาบาล

สาขาวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา เพ็ญศิริินภา
2. อาจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์สุรางค์ เตชะบุญเสริมศักดิ์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา เพ็ญศิริินภา)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วัณชัย)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลของการส่งเสริมทันตสุขภาพในคนพิการโดยการเยี่ยมบ้านโดยทันตบุคลากร และไม่ใช่

ทันตบุคลากร ของอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย นางสาวอัญชลี กิติวิริกุล รหัสนักศึกษา 2595000049 **ปริญญา** สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา เพ็ญศิริรักษา (2) อาจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล

ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพและสถานะทันตสุขภาพของคนพิการก่อนและหลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านด้วยทันตบุคลากรและไม่ใช่ทันตบุคลากร (2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพและสถานะทันตสุขภาพคนพิการหลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านระหว่างกลุ่มที่ดำเนินการด้วยทันตบุคลากรและไม่ใช่ทันตบุคลากร และ (3) ศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการ โดยการเยี่ยมบ้านในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ประชากรที่ศึกษา คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางกาย อาศัยในอำเภอบางระกำ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 84 คน ได้จากการสุ่มพื้นที่ตามขนาดของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีทันตบุคลากร กับไม่มีทันตบุคลากร แล้วจึงเลือกคนพิการตามเกณฑ์ที่สมัครใจ เป็นกลุ่มทดลอง 44 คน กลุ่มควบคุม 40 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบบันทึกผลการตรวจประเมินสถานะทันตสุขภาพ ที่มีค่าความตรง 0.67 และความเที่ยง 0.77 เครื่องมือในการทดลองคือโปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการโดยการเยี่ยมบ้าน ซึ่งกลุ่มทดลองดำเนินการด้วยทันตบุคลากร ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินการด้วยเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช่ทันตบุคลากร เก็บข้อมูลก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพ 4 สัปดาห์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบที

ผลการศึกษาพบว่า (1) พฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพ และสถานะทันตสุขภาพคนพิการด้านความจุลินทรีย์ หลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมดีกว่าก่อนการเยี่ยมบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (2) พฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพและสถานะทันตสุขภาพคนพิการหลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกัน และ (3) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการโดยการเยี่ยมบ้าน พบว่าทั้งทันตบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช่ทันตบุคลากรระบุว่าทำให้ความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้ทันตสุขภาพคนพิการ และควรมีการให้บริการเชิงรุกเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพในคนพิการ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือหน่วยบริการปฐมภูมิที่ไม่มีทันตบุคลากรสามารถนำโปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการโดยการเยี่ยมบ้านไปใช้เพื่อให้เกิดการดูแลทันตสุขภาพคนพิการอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ ส่งผลคนพิการมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น

คำสำคัญ คนพิการ โปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพ การเยี่ยมบ้าน พฤติกรรมทันตสุขภาพ สถานะทันตสุขภาพ

Thesis title: The Effects of Dental Health Promotion among Disabled Persons through Home Visits by Dental and Non-Dental Personnel in Bang Rakam District, Phitsanulok Province

Researcher: Miss Unchalee Kitiviriyakul; **ID:** 2595000049;

Degree: Master of Public Health; **Thesis advisors:** (1) Dr.Nittaya Pensirinapa, Associate Professor; (2) Dr.Theerawut Thammakul; **Academic year:** 2018

Abstract

This quasi-experimental study aimed: (1) to compare dental health behaviours and dental health status of disabled persons before and after implementing a dental health promotion programme through home visits by dental and non-dental personnel; (2) to compare dental health behaviours and dental health status of disabled persons after implementing a dental health promotion programme through home visits by dental and non-dental personnel; and (3) to study the opinions of personnel on dental health promotion for disabled persons through home visits, in Bang Rakam district, Phitsanulok province.

The study was conducted in a sample of 84 persons with physical or mobility impairments living in Bang Rakam district, randomly selected according to the area sizes of sub-district health promoting hospitals with and without dental personnel. Of all participants, 44 and 40 were assigned to experimental and control groups respectively. The dental health promotion programme through home visits was implemented on the experimental group by dental personnel, while for the control group it was carried out by non-dental personnel. Data were collected, using a questionnaire and a dental health status record form with the validity and reliability values of 0.67 and 0.77 respectively, before the intervention and 4 weeks afterwards. Descriptive data analyses as well as t-test were undertaken.

The results showed that: (1) dental health behaviours and dental health status of disabled persons in both experimental and control groups, in terms of dental plaque, after implementing the dental health promotion programme through home visits, were significantly better than those before the home visits ($p < 0.001$); (2) dental health behaviours and dental health status of disabled persons in both groups after implementing the dental health promotion programme through home visits were not different; and (3) as per dental and non-dental personnel's opinions on the dental health promotion programme for disabled persons through home visits, giving dental health education is important for disabled persons; and a proactive approach should be used to increase access to dental health services for such people. Therefore, it is recommended that primary care units without any dental personnel should use the dental health promotion programme for disabled persons through home visits. This is to ensure a thorough coverage of dental health care for better oral health status of such people.

Keywords: Disabled person, Dental health promotion programme, Home visit, Dental health behaviours, Dental health status

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จากท่านประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์สุรางค์ เตชะบุญเสริมศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา เพ็ญศิริินภา และ อาจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล ที่ได้ให้แนวคิด คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์มากมายในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนได้ช่วย พิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดการทำวิจัย อีกทั้งยังให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และยังติดตาม การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมานับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ รวมถึง คณาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจสอบแบบสอบถาม ที่เป็นเครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ แก่การวิจัยและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมถึงเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกและให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล จนเสร็จสิ้น

อัญชลี กิติวิริยกุล

ธันวาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ	9
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพในคนพิการ	15
ทฤษฎีความเชื่อความสามารถแห่งตน (Self- efficacy Theory)	13
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
ปัจจัยส่วนบุคคล	43
ความเชื่อในความสามารถดูแลทันตสุขภาพ	47
พฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพ	49
สภาวะทันตสุขภาพ	51
ความคิดเห็นของบุคลากร	55
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	56
สรุปการวิจัย	56
อภิปรายผล	61
ข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	77
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	78
ข เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเรื่อง ผลของการส่งเสริมทันตสุขภาพในคนพิการ โดยการเยี่ยมบ้านด้วยทันตบุคลากร และไม่ใช้ทันตบุคลากร ของอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก.....	80
ค ผลการประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ (IOC)	89
ง ผลการประเมินความสอดคล้องเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ (IOC)	95
ประวัติผู้วิจัย	102

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (N=84)	44
ตารางที่ 4.2 ระดับความเชื่อในความสามารถดูแลทันตสุขภาพจำแนกตามกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง	47
ตารางที่ 4.3 ระดับความเชื่อในความสามารถดูแลทันตสุขภาพภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม ทั้งก่อนและหลังการทดลอง	48
ตารางที่ 4.4 ความเชื่อในความสามารถดูแลทันตสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงในกลุ่ม ก่อนและหลัง การทดลอง	49
ตารางที่ 4.5 ระดับพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพจำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง	50
ตารางที่ 4.6 ระดับพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม ทั้งก่อน และหลังการทดลอง	51
ตารางที่ 4.7 ดัชนีคราบจุลินทรีย์ภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม ทั้งก่อนและหลังการทดลอง ..	52
ตารางที่ 4.8 ดัชนีคราบจุลินทรีย์ที่เปลี่ยนแปลงในกลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง	53
ตารางที่ 4.9 ความผิดปกติของเนื้อเยื่อในช่องปากภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม ทั้งก่อน และหลังการทดลอง	53
ตารางที่ 4.10 สภาพเหงือกและอวัยวะปริทันต์ภายใน และระหว่างกลุ่ม ทั้งก่อนและหลัง การทดลอง	54
ตารางที่ 4.11 สภาวะฟันผุภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม ทั้งก่อนและหลังการทดลอง	54

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิด.....	4
ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผล ที่จะเกิดขึ้น (Bandura 1997).....	22
ภาพที่ 2.2 เครือข่ายบริการทันตสุขภาพ อำเภอบางระกำ.....	36

